

Köyhää, huumaavaa, epävarmaa: Nuoruuden kokemuksen historia

Kaisa Vehkalahti & Leena Suurpää (toim): Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Julkaisuja 152. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura 2014. 283 s. ISBN 978-952-5994-63-6.

Vuoden 2010 kesällä ja syksyllä 376 suomalaista päätti kääntää katseen taaksepäin ja kirjoittaa lapsuudestaan ja nuoruudestaan. Nuoren Voiman liiton ja SKS:n järjestämään Oi nuoruus -kirjoituskilpailuun vastasivat kaikenikäiset: vanhimmat kirjoittajat ovat syntyneet vuonna 1917, nuorimmat vuonna 1998. Muistikuvat ovat kaipaavia ja kipeitä; arkisia, tavallisia ja poikkeuksellisia. Tutkijoille tarinoista on rakentunut aineisto, josta kirjoitetaan näkyviin paitsi minuuksia, identiteettejä ja ajankuvia myös sukupolvia. Tutkijoita ovat kiinnostaneet kysymykset, mitä on nuoruus ja millaista on olla nuori.

Kaikki kokoelman artikkelit rakentuvat muistitiedolle ja paljolti saman keruun aineistolle, mikä tekee teoksesta yhtenäisen. Toisaalta nuoruuden tunnelmien kysyminen eri-ikäisiltä ja siten nuoruusvuosiinsa erilaisen etäisyyden päässä olevilta tekee aineistosta yhteismittattoman. Tekijät ovat tästä tietoisia ja suoran vertailun sijaan rinnastavat aikatasoja ehdottaen ja kysyen: olisiko tässä jatkuvuuksia ja tässä keskeisimpiä eroja.

Yhteisen aineiston sisällä tutkijat ovat tehneet työjakoa teemojen suhteen tai ajallisen rajauksen perusteella.

Johdanto kertoo sekä aineistoon että teoriaan liittyvät taustat huolellisesti. Teos haluaa asettaa risteykseen, jossa useampi tutkimusperinne kohtaa: nuorisotutkimus, historiantutkimus ja muistitietotutkimus. Keskeisiksi käsitteiksi nousevat nuoruuden lisäksi sukupolvi, avainkokemus, muisti ja kerronta. Koska nuoruutta on tutkittu paljon instituutioiden kuten koululaitoksen näkökulmasta, tässä teoksessa otetaan tavoitteeksi lähestyä nuoruutta uudella tavalla aikalaiskokemuksena ja muistitieteen kautta.

Antti Häkkinen aloittaa teoksen vankalla esityksellä siitä, miten suomalainen lapsi tai nuori on saanut ensikosketuksensa vallan ja hierarkioiden maailmaan, millaisia ovat nuorten ensimmäiset yhteiskuntakokemukset kuten rippikoulu- ja koulukokemukset sekä muistot ensimmäisestä työpaikasta. Taustaoletus on, että ensimmäisillä kokemuksilla on perustava merkitys yhteiskuntasuhteelle myöhemminkin. Häkkinen jakaa aineiston sukupolviin ja vertailee kokemuksia vanhimman nationalistisen sukupolven, keskimmäisen verkostosukupolven ja nuorimman urbaanisukupolven kesken. Artikkelit piirtää ajallisen kaaren, muutoksen yhtenäisestä kansakunnasta jakautuneeksi ja löyhäksi, yksilöiden yhteiskunnaksi. Kun yhteiskunta oleellisesti muuttuu, myös kokemus siitä väistämättä muuttuu. Mutta kun seurataan samoja etappeja eli koulua, rippikoulua ja työelämään siirtymistä, huomataan myös näiden etappien sitkeys ja pysyvyys. Rippikoulu ei ole urbaanisukupolvelle samanlainen raja lapsuuden ja aikuisuuden välillä kuin se oli nationalistiselle sukupolvelle, mutta keskeinen nuoruuden elämys se on Häkkisen mukaan nuoremmillekin sukupolville.

Kaisa Vehkalahti keskittyy omissa artikkelissaan aineiston vanhimpiin kertoihin, 1920- ja 1930-luvulla syntyneiden nuoruus-

kuvauksiin ja erottaa keskeisimmäksi tarinamuodoksi ”työn ja puutteen tarinan”. Tämä avaintee- ma, jossa raatamisen eetos kirjoitetaan kuuluviin, leimaa suomalaista omaelämäkerrallista kerrontaa muunkin tutkimuksen perusteella, eikä tulos yllätä. Puutteen ja kovan työnteon teeman varioimiseksi Vehkalahti tuo kuitenkin rinnalle kaksi kiinnostavaa vaihtoehtoista tarinamuotoa: opiskelun ja henkisen kasvun tarinat sekä vapaa-aikaan ankkuroituvat, huolettomat kemujen, modin ja tanssi-iltojen muistot. Vehkalahti on koko ajan tietoinen sitoumuksistaan: kirjoitetun ja eletyn perustavasta erosta ja nuoruuden rakentuneesta, ei luonnollisesta luonteesta. Hänen artikkelinsa valaisee hyvin, miten nuoruuden on suomalaisessa kulttuurissa ymmärretty olevan sekä lineaarista kasvua ja kehitystä kohti aikuisuutta, että aikuisuuden vastakohta: huolettomuutta ja vapautta. Vehkalahti osoittaa, että nuoruus käsitteenä on historiallinen ja toisen maailmansodan jälkeinen ilmiö. 1920–1930-luvulla syntyneiden keskeinen kokemus ”nuoruudesta” on sen olemattomuus: heidän elämässään ei sellaista vaihetta ja elämäntunnetta ollut vaan lapsuudesta siirryttiin nopeasti aikuisen, kovan työnteon maailmaan.

Kiinnostavia teemaattisia analyysijä tekevät Riikka Taavetti seksuaalisuudesta ja Mikko Salasuo, Leena Suurpää ja Janne Poikolainen nuorisokulttuurista. Fokus on seksuaalisuuteen pureutuviissa omaelämäkerroissa, ystävyysuh-teissa ja populaarimusiikissa. Välillä analyysi on lähiluentaa aineistosta esimerkiksi seksuaalisen heräämisen kerronnasta ja välillä kahden ajallisesti etäisen sukupolven vertailua. Populaarimusiikkia käsitellään äänilevyjen ja radion, tanssien ja soittoharrastuksen, lehtien ja fanikulttuurin syntymisen kautta. Rock-muistot 1970-luvulla syntyneiden joukossa saavat oman

osuutensa kirjassa, ja viimeistään tätä Salasuon artikkelia lukiessa miettii, missä ovat edeltävän sukupolven elokuvamuistot tai seuraavan sukupolven tietokonepeli-muistot. Myös vaikkapa muodista ja kuluttamisesta olisi ollut kiinnostavaa lukea. Nuorisokulttuuri rinnastuu teoksessa siis vahvasti populaarimusiikin kuluttamiseen. Painotusta voi ihmetellä, mutta myös ymmärtää: teos on myös vahvasti yhteiskuntahistoriallinen eikä pyrikään kattamaan kaikkia muuttuvia konteksteja nuoruuden kokemiselle.

Nuoruuden sukupolvet lähtee haastamaan instituutioihin nojaa-vaan tutkimusta, mutta palaa instituutioiden kehukseen kolmannessa osassa. Ratkaisu ei ole vain tutkijoiden mielikuviutuksettomuutta vaan myös muistelijoiden valinta. Aineisto osoittaa, että työn eetos ja työelämään siirtyminen osana nuoruuden loppuvaihetta ovat keskeisiä elämää jäsentäviä tekijöitä läpi sukupolvien.

Vastapainoksi raadannan sukupolvien kokemuksille Elisa Kylki-lahti kirjoittaa työstä ja työttömyydestä alle 25-vuotiaiden teksteissä. Kuten kirjoittajat läpi teoksen hän taustoittaa analyysinsä yhteiskuntahistoriamme perusfaktoilla ja nostaa analyysivälineekseen identiteetti-position. Hän erottaa nuorten teksteistä kolme tapaa asemoitua suhteessa työn normiin: tähän kulttuuriseen käsikirjoitukseen, ”pakkoon”, voi suhtautua joko myöntyen, epäonnistuen tai irrottautuen, mutta aina suhteessa siihen. Sen ulkopuolelle ei ole pääsyä.

Essi Jouhki kirjoittaa keskeisestä instituutiosta, koulusta, ja keskitty suurten ikäluokkien, 1940- ja 1950-luvulla syntyneiden kokemuksiin. Koulutaipaleensa muistavat kaikki. Vaikka esimerkiksi oppikoulun alkaminen oli monille nuoruuden alkua, oppikoulu ei suinkaan ollut kaikkien ulottuvilla. Jouhkin artikkeli tuo hyvin esiin

jälleenrakennusajan koulutusoptimismia ja tulevaisuususkon, mutta myös suuret sosiaaliset erot ja sen, miten isolla osalla 1940-luvun sukupolvesta koulutus jäi kansakoulun varaan.

Teoksen päättää Kimmo Jokisen artikkeli, jonka fokuksessa on matka nuoruudesta aikuisuuteen. Jokinen asettaa aineistonsa, Nuoruus tänään -kirjoituskutsun tuottamat 102 alle 25-vuotiaan laatimaa tarinaa, sosiaalitieteiden klassikoiden kehukseen ja lukee aikuistumisen pohdintoja suhteessa muun muassa Ulrich Beckin normaalibiografiaoletukseen, Talcott Parsonsin ydinperhesysteemiin ja Anthony Giddensin yksilöllistymisteisiin. Jokinen ei löydä aineistosta uusia teemoja vaan toteaa, että myös suomalaiset nuoret kirjoittavat opiskelun, ammatin, palkkatyön ja perheen kaltaisista asioista. Uutuus löytyy tavoista käsitellä asioita. Keskeisiä huomioita nykynuorten aikuistumisesta on siirtymän pidentyminen, joka on yleinen länsimainen ilmiö. Jokisen tulokinnan eräs anti on perheen merkityksen analyysissa. Yksilöllistymisestä ja yhteiskunnallisten siteiden löyhtymisestä huolimatta perhe näyttäisi säilyttäneen paikkansa nuorten elämässä ja mielikuvissa: lapsuudenperhe on tärkeä. Toisaalta perheen perustaminen aikuistumisen mittapuuna on monelle nuorelle myös pelottava, valmiiksi kirjoitettu tylsä tavoite ja stereotypia, joka torjutaan. Monelle se on asia, joka ei vain kiinnosta (vielä). Tärkeää on opiskelu, kokeileminen ja etsiminen. Juuri opiskelu näyttää muodostavan alle 25-vuotiaan suomalaisen nuoren elämän kiinnostuksen.

Kun käännämme katseen tulevaan, voimme Jokisen tavoin kysyä, tuleeko perhevaihe myös nykynuorille 30-vuotiaana kuten tilastot ehdottavat, vai hylkäävätkö tulevat sukupolvet perinteisen aikuisuuden, palkkatyön ja perhe-elämän ja luovat muita tapoja

elää. Vastauksia *Nuoruuden sukupolvet* ei tarjoa, mutta se luo hyvän pohjan miettiä eri-ikäisten yhdessä elämistä. Teos synnyttää halun pohtia kriittisesti ei vain nuoruuden käsitettä vaan myös tapamme määrittää aikuisuus.

FT KIRSI TUOHELA
TURUN YLIOPISTO